

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Lublinie

LLU – 4101-14-03/2013

P/13/068

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Lublinie

ul. Okopowa 7, 20-022 Lublin

T +48 81 461 31 20, F +48 81 461 31 11

llu@nik.gov.pl

Adres korespondencyjny: Skr. poczt. P-112, 20-001 Lublin 1

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli

P/13/068 – „Przeciwdziałanie zjawiskom patologii wśród dzieci i młodzieży szkolnej”

Jednostka
przeprowadzająca
kontrolę

Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Lublinie

[Kontroler/Kontrolerzy]

Dariusz Barej, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 87523 z dnia 11.09.2013 r.

(dowód: akta kontroli str. 1-2)

Jednostka
kontrolowana

Zespół Szkół Ogólnokształcących Nr 6 w Chełmie, Gimnazjum Nr 6 (dalej: „ZSO” lub „Gimnazjum”)

(dowód: akta kontroli str. 24)

Kierownik jednostki
kontrolowanej

Dorota Cieślik – Dyrektor ZSO od 7 sierpnia 2008 r.

(dowód: akta kontroli str. 3-4)

Ocena ogólna

Uzasadnienie
oceny ogólnej

II. Ocena kontrolowanej działalności

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie¹ mimo stwierdzonych nieprawidłowości działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym zakresie w latach szkolnych 2011/2012–2012/2013 (z uwzględnieniem okresu do dnia zakończenia kontroli).

Pozytywną ocenę uzasadniają:

- zapewnienie stałego monitorowania czynników negatywnie wpływających na zachowania uczniów w ramach realizacji Szkolnego Programu Profilaktycznego, opartego na diagnozie problemów wychowawczych i edukacyjnych występujących w Gimnazjum,
- prawidłowe wdrażanie działań profilaktycznych wykorzystujących wewnętrzne i zewnętrzne programy oraz projekty, w tym rekomendowane m.in. przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (PARPA), Krajowe Biuro Przeciwdziałania Narkomanii (KBPN), Ośrodek Rozwoju Edukacji (ORE) i Instytut Psychiatrii i Neurologii (IPIN),
- określenie w statucie ZSO celów i zadań szkoły wynikających ze Szkolnego Programu Profilaktycznego i Szkolnego Programu Wychowawczego,
- zaplanowanie i realizacja szkoleń nauczycieli w zakresie profilaktyki zachowań ryzykownych uczniów,
- zaangażowanie nauczycieli Gimnazjum w organizację zajęć pozalekcyjnych,
- skuteczne udzielanie uczniom przejawiającym zachowania patologiczne pomocy psychologiczno-pedagogicznej,
- objęcie przez dyrektora ZSO nadzorem pedagogicznym: działalności profilaktycznej w zakresie wspierania ucznia w sytuacjach trudnych wychowawczo oraz współpracy z rodzicami.

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna.

Stwierdzone nieprawidłowości polegały na:

- nieopracowaniu „Strategii działań wychowawczych i zapobiegawczych oraz interwencyjnych wobec dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniem”, wymaganej przepisami § 10 pkt 1-3; 5-8 i 10-13 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 stycznia 2003 r. w sprawie szczegółowych form działalności wychowawczej i zapobiegawczej wśród dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniem²,
- niewszczytnaniu egzekucji administracyjnej przewidzianej w art. 20 ust. 1 ustawy dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty³ w przypadkach niespełniania obowiązku szkolnego przez uczniów Gimnazjum.

Wpływ na ocenę ogólną miały również uwagi NIK dotyczące braku wskaźników umożliwiających ocenę stopnia realizacji celów w Szkolnym Programie Profilaktycznym.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Realizacja zadań w zakresie zapobiegania (przeciwdziałania) przejawom patologii wśród dzieci i młodzieży

1.1. Spójność działań planistycznych w szkolnym programie profilaktyki i szkolnym programie wychowawczym

Szkolny Program Profilaktyki Gimnazjum (dalej: „SPP”) oraz Szkolny Program Wychowawczy (dalej: „SPW”) zostały przyjęte uchwałą Rady Pedagogicznej ZSO nr 3/2007/2008 z dnia 17.12.2007 r. w sprawie zatwierdzenia jednolitego tekstu statutu szkoły, programu profilaktycznego i programu wychowawczego i były każdego roku aktualizowane. Obowiązywały w latach szkolnych 2007/2008 – 2012/2013. W okresie objętym kontrolą Rada Rodziców corocznie podejmowała uchwały w porozumieniu z Radą Pedagogiczną, zatwierdzające SPP i SPW (uchwały nr 1/2011/2012 z 21.09.2011 r. i nr 1/2012/2013 z 28.09.2012 r.) – stosownie do art. 54 ust. 2 ustawy o systemie oświaty. SPW zakładał realizację celów, uszczegółowionych w SPP, dotyczących m.in. współpracy z rodzicami i instytucjami zewnętrznymi, profilaktyki społecznej, zapewnienia pomocy psychologicznej i pedagogicznej uczniom, rodzicom i nauczycielom. Zapewniało to spójność i uzupełnianie się tych programów.

Osoby odpowiedzialne za opracowanie SPP odbyły odpowiednie szkolenia w zakresie konstruowania programów profilaktycznych. W realizacji SPP zapewniono wykorzystanie programów i projektów rekomendowanych przez wyspecjalizowane ośrodki (szczegółowy opis w pkt 1.1.6).

(dowód: akta kontroli str. 5-17, 18-21, 29-38, 40-54, 242-245, 281-311)

1.1.1. SPP został opracowany w oparciu o diagnozę występujących w ZSO zjawisk patologicznych, które ustalono na podstawie przeprowadzonych wśród uczniów, nauczycieli i rodziców badań ankietowych⁴ oraz działań podejmowanych przez nauczycieli, psychologa i pedagoga udokumentowanych w dziennikach zajęć, protokołach rad pedagogicznych i orzeczeniach poradni psychologiczno-

² Dz. U. Nr 26, poz. 226

³ Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572, ze zm.

⁴ Diagnoza zachowań i postaw młodzieży w ujęciu profilaktyki zintegrowanej dla klas II gimnazjum przeprowadzona w roku szkolnym 2010/2011 (przez Fundację Homo Homini); ankiety dotyczące wiedzy i postaw wobec uzależnień (ankietowano uczniów klas drugich w październiku 2011 r. i w październiku 2012 r.); ankiety skierowane do uczniów, wychowawców klas i rodziców m.in. w sprawie współpracy ZSO z poradnią psychologiczno-pedagogiczną, pracy z uczniem mającym trudności w nauce (przeprowadzone w roku szkolnym 2011/2012); ankieta dla rodziców dotycząca bezpieczeństwa w szkole (przeprowadzona w lutym 2013 r.).

pedagogicznej⁵ (kwalifikujących uczniów do kształcenia specjalnego lub indywidualnego).

W roku szkolnym 2011/2012 za główne problemy w pracy wychowawczej uznano:

- niską frekwencję, wagary, palenie papierosów, eksperymentowanie z alkoholem i substancjami psychoaktywnymi, brak zainteresowań i konstruktywnych sposobów spędzania czasu wolnego (negatywny wpływ mediów, życie w nierealnym świecie, niezdolność do funkcjonowania bez Internetu, komórek i telewizji), przemoc rówieśniczą (w formie cyberprzemocy, izolowania, poniżania, plotek, braku akceptacji dla inności, obrażania, wymuszania podległości, zastraszania), niską kulturę osobistą uczniów (złośliwości, brak szacunku do nauczycieli, wulgaryzmy) oraz dużą liczbę uczniów (74 tj. 12,7% ogółu uczniów) ze szczególnymi potrzebami edukacyjnymi, wymagającą indywidualizacji i wsparcia.

Diagnoza roku szkolnego 2012/2013 zidentyfikowała problemy wychowawcze dotyczące:

- frekwencji (wagary), palenia papierosów, eksperymentowania z alkoholem i z substancjami psychoaktywnymi, uzależnienia od multimediów: telefonu komórkowego, komputera i Internetu, „syndrom serialu brazylijskiego” (życie w świecie fikcji, wirtualnej przestrzeni), trudności w nawiązaniu współpracy z częścią rodziców, przemoc rówieśniczą, wzrostu liczby uczniów wymagających indywidualizacji i wsparcia (liczba orzeczeń poradni psychologiczno-pedagogicznych wzrosła do 103).

(dowód: akta kontroli str. 29-39, 40-50)

Eliminacja zdiagnozowanych zjawisk patologicznych realizowana będzie - według SPP - poprzez:

- monitorowanie absencji uczniów; prowadzenie zajęć z profilaktyki uzależnień od środków psychoaktywnych w ramach godzin wychowawczych oraz zajęć z pedagogiem i psychologiem; współpraca ze środowiskiem rodzinnym uczniów w zakresie ograniczenia różnych form agresji i ochrony przed uzależnieniami (Internet, papierosy, alkohol, narkotyki, dopalacze); organizacja zajęć pozalekcyjnych, angażowanie młodzieży w działalność szkolnych organizacji uczniowskich; zajęcia psychorozwojowe z zarządzania czasem i planowania celów; praca indywidualna z uczniem przejawiającym zachowania agresywne; praca indywidualna z uczniem zagrożonym uzależnieniem; współpraca z Policją (w tym spotkania na lekcjach wychowawczych), Sądem Rejonowym (Wydział Rodzinny i Nieletnich), Miejskim Ośrodkiem Pomocy Rodzinie, poradniami psychologiczno - pedagogicznymi.

(dowód: akta kontroli str. 5-17, 22-23, 29-54)

1.1.2. SPP zawierał harmonogram planowanych działań określający: sposób realizacji (m.in. zajęcia warsztatowe, pozalekcyjne, film, szkolenia, współpracę

⁵ Rozmowy i praca indywidualna z uczniami, rozmowy indywidualne z rodzicami i w obecności wychowawców klas, zajęcia w klasach dotyczące m.in. agresji, frekwencji na lekcjach; współpraca z Komendą Miejską Policji w Chełmie, Sądem Rejonowym w Chełmie Wydział Rodzinny i Nieletnich (przekazywanie informacji o uczniach i stwarzanych przez nich problemach, utrzymywanie kontaktu z kuratorami); Poradnią Psychologiczno - Pedagogiczną (kierowanie na badania uczniów; kontrola nad aktualnością opinii o dysleksji i dostosowaniu wymagań; organizacja zajęć z zawodoznawstwa, organizacja terapii logopedycznej dla uczniów z wadami wymowy), Świetlicą Terapeutyczną, Stowarzyszeniem Civitas Christiana (skierowanie uczniów na darmowe korepetycje), Miejskim Ośrodkiem Pomocy Rodzinie, Radą Rodziców (wyznaczenie uczniów do otrzymywania bezpłatnych obiadów).

z rodzicami, specjalistami i instytucjami zewnętrznymi), osoby odpowiedzialne, termin realizacji i okres trwania planowanych działań.

(dowód: akta kontroli str. 5-17, 22, 23, 88)

1.1.3. Działania z zakresu profilaktyki uwzględnione w programach i projektach realizowanych w ramach SPP i SPW były umieszczone w szerokim kontekście profilaktyki uzależnień (palenie papierosów, spożywanie alkoholu, używanie narkotyków, dopalaczy, eksperymentowanie z lekami) oraz działań wzmacniających pożądane postawy (tj. rozwiązywania konfliktów na drodze mediacji, radzenia sobie z przemocą, wzmacniania asertywności).

Przy planowaniu zadań pracy szkoły w kontrolowanym okresie, ZSO uwzględnił współpracę z innymi podmiotami, czego wynikiem było ujęcie w harmonogramie SPP projektów profilaktycznych realizowanych wspólnie z Sądem Rejonowym w Chełmie, Miejską Komendą Policji w Chełmie (projekt PAT), Powiatową Stacją Sanitarno – Epidemiologiczną w Chełmie (projekt „Trzymaj formę”), Fundacją Homo Homini im. Karola de Faucauld („Szóstka na Archipelagu Skarbów”), Fundacją „Cemex” (projekt „Ceramiczna rakieta do przyszłości” zrealizowany w roku szk. 2011/12 i „Opowiedz mi swoją historię, a ocalę ją od zapomnienia” realizowany w roku 2012/2013), Zespołem Wychowania i Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej Nr 2 (projekt „Używam tańca” oraz sporządzanie orzeczeń kwalifikujących uczniów do kształcenia specjalnego lub indywidualnego), Urzędem Miasta Chełm, który udzielił dotacji celowych i podmiotowych na realizację projektów profilaktycznych.

(dowód: akta kontroli str. 242-245, 312-322)

1.1.4. SPP zakładał działania z zakresu profilaktyki uniwersalnej obejmujące uczniów Gimnazjum, rodziców i nauczycieli:

- prowadzenie zajęć z profilaktyki uzależnień od środków psychoaktywnych w ramach godzin wychowawczych oraz zajęć z pedagogiem i psychologiem,
- realizację projektów dotyczących zachowań ryzykownych: „Archipelag Skarbów”, „Profilaktyka a Ty”, „Szkoła promująca zdrowie”, „Ceramiczna rakieta do przyszłości”, „Opowiedz mi swoją historię, a ocalę ją od zapomnienia”, „Trzymaj formę”, „Żyj poza kłatką”,
- współpracę ze środowiskiem rodzinnym, pedagogizację rodziców w ramach realizowanych projektów, rozmowy indywidualne i zebrania rodzicielskie,
- zajęcia pozalekcyjne, angażowanie w działalność organizacji szkolnych Samorządu Uczniowskiego, szkolnego koła Caritas.

Uwzględnił też działania skierowane bezpośrednio do uczniów zachowujących się agresywnie oraz zagrożonych uzależnieniem. W tym zakresie SPP zakładał:

- pracę indywidualną z uczniem zagrożonym uzależnieniem, eksperymentującym (analiza problemu, opracowanie planu naprawczego),
- indywidualną pomoc psychologiczną i pedagogiczną osobom eksperymentującym ze środkami psychoaktywnymi,
- pracę indywidualną z uczniem mającym trudności z kontrolą złości i zachowaniami agresywnymi,
- pracę indywidualną z uczniami zagrożonymi demoralizacją.

(dowód: akta kontroli str. 5-17, 22, 23, 51-54)

SPP przewidywał następujące formy oddziaływań na uczniów (profilaktykę selektywną):

- w projekcie „Mediacje rówieśnicze w szkole metodą przeciwdziałania agresji i niedostosowaniu społecznemu młodzieży” wyłoniono grupę 42 mediatorów

klasowych, których zadaniem był udział w mediacjach szkolnych i pomoc w unikaniu niepotrzebnych sporów i konfliktów,

- cykl zajęć psychoedukacyjnych dla uczniów z zakresu profilaktyki uzależnień oraz radzenia sobie ze stresem egzaminacyjnym skierowanych do uczniów klas trzecich,
- prowadzenie akcji szkolnej „Niepalenie jest modne”, skierowanej do uczniów palących papierosy.
- zajęcia specjalistyczne korekcyjno-kompensacyjne (55 w roku 2011/12 i 26 w roku 2012/13) dla uczniów ze szczególnymi potrzebami edukacyjnymi wymagających indywidualizacji i wsparcia.

(dowód: akta kontroli str. 5-17, 22, 23, 51-54, 200-205)

1.1.5. Osoby odpowiedzialne za opracowanie i realizację SPP uczestniczyły w szkoleniach, m.in.:

- psycholog szkolny (A.C.):
 - szkolenie „Przeciwdziałanie narkomanii w szkole w oparciu o przepisy obowiązującego prawa” - Studio Profilaktyki Społecznej -Niepubliczna Placówka Doskonalenia Nauczycieli-Kraków, (06.05.2008 r.),
 - seminarium „Konstruowanie programu wychowawczego i programu profilaktycznego szkoły zgodnie z podstawą programową” - Instytut Kształcenia Eko Tur - Niepubliczna Placówka Doskonalenia Nauczycieli (24.11. 2009 r.),
 - konferencja „Działania interwencyjne w sytuacjach kryzysowych. Standardy postępowania” Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli i Kadry Kierowniczej – Lublin (28.09-29.09.2010 r.).
- pedagog szkolny (D.K.):
 - szkolenie „Profilaktyka narkomanii oraz podstawowe informacje na temat HIV/AIDS - Konstruowanie programów profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania narkomanii” Program ONZ ds. rozwoju (UNDP), Samorządowy Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Chełmie (listopad 1999 r.),
 - kurs „Tworzenie środowiskowych programów profilaktycznych. Konstruowanie i wdrażanie środowiskowego programu profilaktyki agresji” Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Chełmie (listopad 2002 r.),
 - szkolenie „Konstruowanie programów profilaktycznych przeciwdziałających narkomanii” Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej - Ośrodek w Lublinie (08.12.2009 r.).

(dowód: akta kontroli str. 55-59)

1.1.6. W ramach SPP zapewniono corocznie realizację programów o sprawdzonej skuteczności oddziaływania profilaktycznego - certyfikowanych przez PARPA, KBPN, ORE i IPIN. Były to „Szóstka na Archipelagu Skarbów” i „Mediacja rówieśnicza w szkole metodą przeciwdziałania agresji i niedostosowaniu społecznemu”⁶ (szczegółowy opis w punkcie 1.8.4.).

(dowód: akta kontroli str. 64-78, 247-249)

1.1.7. SPP przewidywał ewaluację poprzez bieżące monitorowanie i przedstawianie sprawozdań z realizacji w trakcie zebrań Rady Pedagogicznej, przy wykorzystaniu narzędzi służących do wewnątrzszkolnego mierzenia jakości pracy szkoły.

(dowód: akta kontroli str. 5-17)

⁶ http://www.ore.edu.pl/strona-ore/index.php?option=com_content&view=article&id=306&Itemid=930

Ocena sytuacji wychowawczo-pedagogicznej oraz zjawisk patologicznych występujących w ZSO dokonywana była przez pracowników dydaktycznych, a wyniki przedstawiano na semestralnych i rocznych zebraniach klasyfikacyjnych i plenarnych Rad Pedagogicznych. Analizie poddane były oceny z przedmiotów, ze sprawowania i frekwencja uczniów. Corocznie badano wśród uczniów stan wiedzy na temat uzależnień od substancji psychoaktywnych, Internetu.

Wyniki nauczania, zachowania i frekwencji w roku 2012/2013 w porównaniu do roku 2011/2012 były następujące:

- średnia ocen 3,87 w roku 2012/2013 pogorszyła się w stosunku do roku poprzedniego o 0,05, a liczba ocen niedostatecznych wzrosła do 161 tj. o 131,
- frekwencja – 88% utrzymała się na tym samym poziomie,
- liczba ocen nieodpowiednich w roku 2012/2013 wzrosła o 15 i wynosiła 26, a nagannych o cztery i wynosiła pięć,
- wg przeprowadzanych ankiet wśród uczniów klas drugich;
 - o odsetek uczniów, którzy deklaruowali zażywanie narkotyków wzrósł z 0,8% do 3,59%,
 - o odsetek uczniów, którzy deklaruowali picie alkoholu wzrósł z 6,7% do 7,2%.

(dowód: akta kontroli str. 253-269)

Dyrektor ZSO wyjaśniła, że wzrost liczby uczniów deklarujących częstsze korzystanie z alkoholu i narkotyków może mieć swoją przyczynę w większej dostępności tych środków w środowisku społecznym, będącym poza obszarem oddziaływań szkoły oraz coraz częstszych problemach rodzinnych uczniów (rozwoły rodziców, bezrobocie i związane z tym wyjazdy za granicę).

(dowód: akta kontroli str. 270)

1.1.8. Celami SPP były m.in:

- udział uczniów, nauczycieli i rodziców w programach profilaktycznych,
- zwiększenie wśród uczniów świadomości konsekwencji zachowań ryzykownych,
- nabywanie przez uczniów umiejętności radzenia sobie w sytuacji konfliktu, presji i innych sytuacjach ryzykownych,
- udział uczniów w zajęciach psychoedukacyjnych dotyczących radzenia sobie ze stresem egzaminacyjnym,
- zwiększenie liczby uczniów w zajęciach pozalekcyjnych,
- kształcenie umiejętności spędzania czasu wolnego w sposób kreatywny i akceptowany społecznie,
- wzrost wiedzy na temat przepisów prawnych odnoszących się do Praw Dziecka i odpowiedzialności prawnej młodzieży,
- wzrost umiejętności współpracy w grupie i umiejętności komunikacyjnych.

Celom SPP nie przypisano wskaźników, które pozwoliłyby na zweryfikowanie stopnia ich realizacji.

(dowód: akta kontroli str. 5-17, 22, 23, 51-54)

Dyrektor ZSO wyjaśniając brak ww. wskaźników przedstawiła dwa dokumenty stanowiące załączniki do aneksów do SPP o nazwie "Przewidywane efekty działań profilaktycznych planowanych na rok 2011/2012 i mierniki ich pomiaru" oraz

”Przewidywane efekty działań profilaktycznych planowanych na rok 2012/2013 i mierniki ich pomiaru”, które określały „efekty twarde”⁷ i „efekty miękkie”⁸.

Zdaniem dyrektora ZSO, SPP poprzez realizację zadań w nim zawartych (np. projekty profilaktyczne zweryfikowane przez ORE) umożliwia ocenę stopnia realizacji programu.

(dowód: akta kontroli str. 5-17, 22, 23, 29-38, 40-54, 197-199, 250)

1.2. Cele i zadania wychowawcze w statucie szkoły

W Statucie ZSO oraz załącznikach do Statutu określono m.in.:

- formy opieki i pomocy uczniom, którym z przyczyn rozwojowych, rodzinnych lub losowych potrzebna jest pomoc i wsparcie, w tym również pomoc materialna (m.in. prowadzenie zajęć dydaktyczno-wychowawczych, organizowanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej, umożliwienie spożywania posiłków w ZSO, system zapomóg i stypendiów (§ 5 ust. 1 Statutu),
- w Programie Wychowawczym ZSO, stanowiącym załącznik nr 1 do Statutu, współpracę z rodzicami w rozwoju prawidłowych relacji między nimi a dzieckiem, wymianę informacji o dziecku (ukierunkowane rozmowy z pedagogiem i psychologiem), pogadanki i dyskusje na godzinach wychowawczych na temat konfliktów rodzinnych i ich rozwiązywanie, pomoc materialną dzieciom będącym w trudnej sytuacji finansowej (obiady, zapomogi, stypendia socjalne, zakup podręczników, wypoczynek w czasie ferii), współpracę z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej, Poradnią Pedagogiczno-Psychologiczną, Sądem dla Nieletnich i Policją),
- organizację współdziałania z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi oraz innymi instytucjami świadczącymi poradnictwo i specjalistyczną pomoc dzieciom i rodzicom (§ 30),
- organizację i formy współdziałania szkoły z rodzicami (prawnymi opiekunami) w zakresie nauczania, wychowania i profilaktyki określono w § 15, § 16 i § 30 ust. 6 pkt 3, 15, 15 Statutu, rozdziale IV pkt 21 Wewnątrzszkolnego Systemu Oceniania stanowiącym załącznik nr 2 do Statutu oraz w Programie Wychowawczym ZSO.

(dowód: akta kontroli str. 149-156, 157-185)

1.3. Doskonalenie nauczycieli w zakresie zapobiegania i przeciwdziałania zjawiskom patologicznym w latach szkolnych 2011/2012 i 2012/2013

W ZSO zapewniono szkolenia nauczycieli w zakresie zapobiegania i przeciwdziałania zjawiskom patologicznym. W roku szkolnym 2011/2012 Plan Wewnątrzszkolnego Doskonalenia Nauczycieli (PWDN) przewidywał przeprowadzenie szkolenia z zakresu funkcjonowania uczniów z rodzin dysfunkcyjnych. Szkolenie to obejmowało: aspekty rozwoju psycho-społecznego

⁷ Udział uczniów, nauczycieli i rodziców w programach profilaktycznych – planowane efekty i mierniki ich pomiaru w dziennikach lekcyjnych, we wniosku projektowym oraz sprawozdaniu, listy obecności uczniów i rodziców, listy obecności nauczycieli na zebraniach szkoleniowych Rady Pedagogicznej; udział uczniów w zajęciach psychoedukacyjnych – miernik pomiaru: zapisy w dziennikach lekcyjnych potwierdzające przeprowadzone zajęcia oraz frekwencje uczniów, sprawozdanie pracy psychologa i pedagoga; zwiększenie ilości uczniów uczestniczących w zajęciach pozalekcyjnych - miernik pomiaru: liczba uczniów uczestniczących w zajęciach według dzienników zajęć pozalekcyjnych.

⁸ Nabycie wiedzy o postawach i działaniach, które zwiększają szansę na dojrzałe życie w wymiarze osobistym i społecznym; zwiększenie świadomości wśród uczniów dotyczących konsekwencji zachowań ryzykownych; kształcenie umiejętności spędzania czasu wolnego w sposób kreatywny i akceptowany społecznie, nabywanie przez uczniów umiejętności radzenia sobie w sytuacji konfliktu, presji i innych sytuacjach ryzykownych; uświadomienie potrzeb samorozwoju w zakresie własnej osobowości, wartości moralnych, etycznych oraz estetycznych; wzrost wiedzy na temat przepisów prawnych i odpowiedzialności prawnej młodzieży; wzrost umiejętności współpracy w grupie i umiejętności komunikacyjnych.

u uczniów sprzyjające sięganiu po substancje psychoaktywne, diagnozę problemów wychowawczych, charakterystykę dysfunkcyjnego środowiska rodzinnego oraz patologiczne wzory w rodzinie patologicznej. Szkoleniem objęto 52 nauczycieli (tj. 75,4% ogółu uczących nauczycieli).

W roku szkolnym 2012/2013 zaplanowano i przeprowadzono dwa szkolenia Rady Pedagogicznej dotyczące: efektywnych sposobów rozwiązywania spraw trudnych pomiędzy uczniem, nauczycielem i rodzicem oraz realizacji programu profilaktycznego „Archipelag Skarbów” (metodyka pracy z młodzieżą, zadania rozwojowe okresu dojrzewania; skuteczność projektu „Archipelag Skarbów”), którymi objęto odpowiednio 50 (84,7%) i 41 (70%) uczących w szkole nauczycieli.

(dowód: akta kontroli str. plany 60-63, 79-86, 242-245)

Szkolenia ujęte w PWDN były spójne z działaniami zaplanowanymi w SSP.

(dowód: akta kontroli str. 5-17, 22-23, 51-54, 60-63, 79-86)

1.4. Skala zjawisk patologicznych występujących w Szkole

Zjawiska patologiczne występujące wśród uczniów Gimnazjum, stwierdzone na terenie ZSO lub w trakcie prowadzonych zajęć poza szkołą, były marginalne.

Łącznie liczba uczniów przejawiających zachowanie problemowe w roku szkolnym 2011/2012 wyniosła 22 co stanowiło 4% wszystkich uczniów Gimnazjum, a w roku 2012/13 – 19 uczniów (3%)⁹.

W roku szkolnym 2011/2012 siedmioro uczniów (1,20%) użyło gróźb pobicia (odgrażania się) i straszenia bójkami, w roku 2012/2013 takie zachowania stwierdzono u sześciorga uczniów (1%). Agresja skierowana na dorosłych w roku szkolnym 2011/12 polegała na próbie: zastraszenia nauczyciela psem w trakcie zajęć nauczania indywidualnego (jeden uczeń – 0,2%), nierespektowaniu poleceń nauczycieli

i złośliwych uwagach kierowanych do pracowników obsługi (pięciu uczniów – 0,5%), notorycznym przeszkadzaniu na lekcji i aroganckiej postawie wobec nauczyciela (3 uczniów – 0,5%). W roku 2012/2013 podobne zachowania stwierdzono u sześciorga uczniów (1%). W roku 2011/2012 ujawniono jeden przypadek obrażania i ośmieszania innych uczniów z wykorzystaniem siły fizycznej (popychanie) i jeden w roku 2012/2013, ale z udziałem dwóch uczniów. Próbę wyłudzenia pieniędzy od innych uczniów zanotowano w przypadku jednego ucznia w roku szkolnym 2011/2012. Dwóch uczniów w sposób celowy uszkodziło drzwi sali gimnastycznej (2012/2013). W roku szkolnym 2011/2012 stwierdzono jedną kradzież (uczeń ukradł plecak pozostawiony na korytarzu przez innego ucznia). W jednym przypadku na zajęciach lekcyjnych poza szkołą znaleziono u ucznia marihuanę (2012/2013). W roku 2011/2012 ujawniono: próby włamań na cudze konta komputerowe (dwóch uczniów), zamieszczenie w Internecie zdjęć i filmów bez zgody ich uczestników (jeden uczeń). W roku 2012/13 jeden uczeń użył agresji słownej z wykorzystaniem komunikatora „gadugadu”.

W badanym okresie wszystkich uczniów przejawiających zachowania problemowe objęto opieką profilaktyczno-wychowawczą.

Miejska Komenda Policji w Chełmie potwierdziła dwa wymienione przypadki interwencji: kradzieży plecaka i posiadania przez ucznia marihuany.

(dowód: akta kontroli str. 25-28, 39, 271-277)

⁹ Liczba uczniów Gimnazjum wg stanu na dzień 02.09.2011 r. wyniosła 582, a na dzień 02.09.2012 r. – 639.

1.5. Zjawiska i sytuacje szkolne w opinii uczniów i nauczycieli

W trakcie kontroli, przeprowadzono anonimowe badanie ankietowe wśród uczniów (dotyczące minionego roku szkolnego 2012/2013) i nauczycieli Gimnazjum (dotyczące lat szkolnych 2011/2012 i 2012/2013). Ankieta objęto 100 uczniów¹⁰ klas drugich i trzecich oraz 58 nauczycieli (ankiety zwróciło 53 nauczycieli, co stanowiło 91,4%). Wyniki ankiety wśród uczniów są następujące:

1) Prawie wszyscy ankietowani oceniają atmosferę w swojej klasie jako przyjazną (98% odpowiedzi tak i raczej tak). Uczniowie uważają, że nauczyciele traktują ich przyjaźnie i starają się ich wspierać (94%) i nie chcą zmieniać szkoły (84%), ale 3% jeden raz nie przyszło do szkoły z obawy przed prześladowaniami ze strony kolegów, 1% kilka razy.

2) Blisko połowa uczniów słyszała od zaufanych osób lub była świadkiem palenia papierosów (czasami 45%, a 28% często), picia alkoholu (czasami 40% i 11% często), o używaniu narkotyków słyszało czasami 10% ankietowanych, a 90% - nigdy. Ponad połowa uczniów czasami słyszała od zaufanych osób lub była świadkiem używania wulgaryzmów (60%), a często już tylko 12%. Również ponad połowa była świadkiem lub słyszała wyśmiewania i wyszydzania (58% czasami i 10% często), robienia złośliwych dowcipów (61% czasami i 10% często), czasami słyszała od zaufanych osób lub była świadkiem: wysyłania wiadomości z pogrozkami (2%), bójek i szarpanin (46%), kradzieży (9%), fizycznego znęcania się nad kimś (10%), wymuszenia przedmiotów lub pieniędzy (6% czasami i 1% często), oglądania lub rozpowszechniania pornografii 9% czasami i 2% często, uprawiania seksu 4% czasami i 3% często.

3) Ponad połowa ankietowanych (59%) uważa, że nauczyciele wiedzą, co się dzieje pomiędzy uczniami tylko o tych sprawach, które wyszły na jaw, 26% uczniów zadeklarowało, że nauczyciele bardzo dużo wiedzą, 10%, że bardzo mało wiedzą, 4% , że wszystko wiedzą, a 1%, że nic nie wiedzą.

4) Zdecydowana większość uczniów potwierdziła zbieranie przez szkołę - w formie ankiet i rozmów - informacji dotyczących różnych zagrożeń i problemów (87%).

5) W pierwszej kolejności o pomoc ankietowani zwróciliby się do rodziców (59%), następnie do wychowawców (19%), do nikogo z dorosłych (7%), do dorosłej osoby spoza szkoły (6%), do wybranego nauczyciela (5%), do psychologa/pedagoga szkolnego (3%), do dyrektora szkoły (1%), nikt z uczniów nie zwróciłby się o pomoc do pedagoga lub psychologa w poradni psychologiczno-pedagogicznej.

6) Ponad połowa (70%) uważa, że reakcja nauczyciela na łamanie przez ucznia regulaminu szkoły jest natychmiastowa i prowadzi do rozwiązania problemu, a 18%, że nauczyciele reagują wtedy, gdy sprawa jest poważna.

7) Ponad połowa ankietowanych zdecydowałaby się na wskazanie nauczycielom sprawcy zniszczenia mienia lub kradzieży (58%), jako przyczynę braku wskazania nauczycielom sprawcy zniszczenia mienia lub kradzieży ponad połowa ankietowanych podała, że robi się wielkie zamieszanie i wszyscy będą mieli kłopoty, a poszkodowanemu nic to nie pomoże (63%).

8) Prawie wszyscy ankietowani uważają, że znają obowiązujące w szkole zasady dotyczące zachowania (98%).

9) Udział w zajęciach profilaktycznych dotyczących: nawiązywania kontaktów interpersonalnych potwierdziło 26%, palenia papierosów – 65%, kontaktów z narkotykami – 68%, agresji i przemocy wśród młodzieży – 47%, przemocy w rodzinie 24%, przedwczesnej inicjacji seksualnej – 45%. Jako najbardziej

¹⁰ 15,5% wg stanu na dzień 02.09.2013 r.

interesujące zajęcia, przydatne i te, które wpłynęły na decyzje życiowe wskazano: szkolenia nt. narkotyków (średnia ocen odpowiednio: 3,98; 4,21 i 4,00).

10) Ponad połowa ankietowanych zadeklarowała chęć wprowadzenia zmian w szkole w celu poprawy bezpieczeństwa (68%), 65% zmieniłoby postawę nauczycieli, którzy powinni nie tylko wymagać, ale również pomagać uczniom, 61% chciałoby mieć większy wpływ na niektóre decyzje ich dotyczące.

Wyniki ankiety wśród nauczycieli przedstawiały się następująco:

1) Najwięcej ankietowanych wskazało jako najczęściej występujące niepożądane zjawiska w szkole: nieprzygotowanie do lekcji (22%), agresję słowną wśród uczniów i wulgaryzmy (21%), wagary (16%), palenie papierosów (11%), kłopoty zdrowotne (8%), odrzucenie przez kolegów (7%), agresję fizyczną (7%), agresywne zachowanie wobec nauczycieli (3%), używanie substancji psychoaktywnych innych niż alkohol i nikotyna (3%), picie alkoholu (2%), uzależnienie od Internetu (1%) kradzieże (poniżej 1%).

2) Większość ankietowanych uważa, że przyczyny braku skuteczności eliminowania nieprawidłowych zachowań uczniów znajdują się poza szkołą (80%), spośród 20% nauczycieli, którzy uznali istnienie czynników wewnątrzszkolnych 64% wskazało jako przyczynę przepełnione klasy.

3) Prawie wszyscy ankietowani (96%) uważali, że uczniowie dobrze znają obowiązujące w szkole zasady dotyczące zachowania, 4% nauczycieli nie miało zdania na ten temat.

4) Większość nauczycieli uważa, że ich reakcja na łamanie regulaminu szkoły jest natychmiastowa i prowadzi do rozwiązania problemu (94%), a 6% deklaruje, że to zależy od nauczyciela.

5) Większość nauczycieli oceniło swoją znajomość zjawisk zachodzących wśród uczniów jako dobrą i bardzo dobrą (87%), znajomość tych zjawisk u innych nauczycieli jako dobrą i bardzo dobrą oceniło 81%. Większość ankietowanych (85%) oceniło stopień swojego przygotowania do rozwiązywania poważnych problemów wychowawczych jako dobry i bardzo dobry, a 11% jako dostateczny, 4% nie miało na ten temat zdania.

6) Współpracę z rodzicami 94% nauczycieli oceniło jako dobrą i bardzo dobrą, a pozostałych 6% jako dostateczną.

7) Ponad 96% nauczycieli stwierdziło, że diagnoza problemów i potrzeb środowiska uczniowskiego jest corocznie w szkole przeprowadzana, tylko 7% nie zna wyników tych diagnoz.

8) Ponad jedna trzecia ankietowanych nie wie, ilu nauczycieli zostało przeszkolonych w zakresie realizacji profesjonalnych programów profilaktycznych (38%), a 30% nie wie, czy programy profilaktyczne są wdrażane w poszczególnych klasach.

9) Zdecydowana większość nauczycieli (86%) jest zdania, że SPP jest odpowiedzią na diagnozę problemów, potrzeb szkoły i środowiska lokalnego; 8%, że odpowiada na problemy i potrzeby tylko częściowo, 2%, że jest przypadkową składanką różnych propozycji zajęć profilaktycznych, 4% zaznaczyło odpowiedź „trudno powiedzieć”.

10) Prawie wszyscy ankietowani (98%) uważają, że są dostatecznie przygotowani do radzenia sobie z sytuacjami trudnymi i patologiami.

11) Większość ankietowanych (81%) nie ma trudności w skutecznym radzeniu sobie z problemami wychowawczymi uczniów, 13% nauczycieli wskazało na takie utrudnienia (największe problemy sprawił brak dostatecznej wiedzy o potrzebach i problemach rozwojowych dzieci i młodzieży oraz ryzykownych zachowaniach uczniów i ich konsekwencjach), 6% nie miało zdania na ten temat.

12) Ankietowanym najlepiej współpracuje się z Policją (94,%), dobrze ze stacją sanitarno-epidemiologiczną (83%) i ochroną zdrowia (81%), z poradnią psychologiczno-pedagogiczną (85%, przy czym 11% nauczycieli miało trudności we współpracy z tą instytucją).

13) Zdecydowana większość ankietowanych (96%) oceniła jako zadowalające działania dyrekcji szkoły dotyczące doskonalenia i doksztalcania w zakresie umiejętności wychowawczych i profilaktycznych, 2% jest zdania, że dyrekcja nie spełnia oczekiwań, a 2% nie ma zdania na ten temat.

14) Prawie 74% ankietowanych uważa, że w Gimnazjum nie ma nauczycieli, którzy nie radzą sobie z uczniami sprawiającymi trudności wychowawcze, 24% - że są tacy nauczyciele, a 2% nie ma zdania na ten temat.

15) Prawie wszyscy ankietowani (98%) czuje się bezpiecznie przychodząc do szkoły, 2% nie udzieliło odpowiedzi na ten temat, 92% uważa, że może liczyć na kolegów w sytuacjach kryzysowych, 4% - że nie, a 4% nie udzieliło odpowiedzi.

16) Kilkakrotną konieczność zastosowania środków przymusu bezpośredniego potwierdził w ankiecie jeden nauczyciel (co stanowiło 2% ogółu odpowiedzi), nigdy nie zastosowało bezpośredniej interwencji fizycznej 91% ankietowanych, 7% nie udzieliło odpowiedzi.

(dowód: akta kontroli str. 213-228)

1.6. Zajęcia pozalekcyjne prowadzone przez Szkołę

1.6.1. Organizacja roku szkolnego w ZSO przewidywała prowadzenie zajęć pozalekcyjnych. Na podstawie zapisów w dziennikach zajęć pozalekcyjnych ustalono, że w roku szkolnym 2011/2012 w zajęciach rozwijających uzdolnienia uczestniczyło 1258 uczniów¹¹. Zajęcia pozalekcyjne prowadzone były w formie przedmiotowych kół zainteresowań (np. biologiczne, polonistyczne, historyczne, języka angielskiego, języka niemieckiego chemiczne, matematyczne, fizyczne, ekologiczne, wiedzy biblijnej), zajęć sportowych (piłka nożna, tenis ziemny i stołowy, koszykówka, siatkówka, szachy, badminton, pływanie) oraz organizacji szkolnych: Koło Caritas, Klub Europejski, Koło Pierwszej Pomocy. Zajęcia pozaszkolne odbywały się również w ramach udziału w zespole instrumentalno-wokalnym, zespole muzycznym, zajęciach z ceramiki. W roku szkolnym 2012/2013 w zajęciach pozaszkolnych uczestniczyło – 1047 uczniów.

(dowód: akta kontroli str. 200-205, 211-212)

W roku 2011/2012 wszyscy uczniowie przejawiający zachowania problemowe uczestniczyli w zajęciach wyrównawczych przedmiotowych (z języka polskiego, niemieckiego, angielskiego, matematyki) oraz kołach zainteresowań (piłka ręczna, ceramika, zajęcia na pływalni, piłka siatkowa, koło fizyczne). Łącznie w zajęciach pozalekcyjnych uczestniczyło 22 uczniów (4% uczniów szkoły).

W roku 2012/2013 uczniowie przejawiający ww. zachowania uczestniczyli w zajęciach wyrównawczych przedmiotowych (z języka polskiego, historii, angielskiego, matematyki) oraz kołach zainteresowań (piłka ręczna, tenis ziemny i stołowy, udział w zespole instrumentalno-wokalnym, pływanie, piłka siatkowa, koło fizyczne). Łącznie w zajęciach pozalekcyjnych uczestniczyło 19 uczniów (3% uczniów szkoły).

(dowód: akta kontroli str. 246)

1.6.2. W badanym okresie w ZSO nie funkcjonowała świetlica szkolna.

¹¹ Liczba uczniów biorących udział w zajęciach pozalekcyjnych przewyższająca stan liczbowy uczniów w szkole, wynika z faktu, że jeden uczeń brał udział w wielu różnych formach zajęć pozalekcyjnych

Według § 9 ust. 1 załącznika nr 3 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół¹² dla uczniów, którzy muszą dłużej przebywać w szkole ze względu na czas pracy ich rodziców (prawnych opiekunów), organizację dojazdu do szkoły lub inne okoliczności wymagające zapewnienia uczniowi opieki w szkole, szkoła organizuje świetlicę.

Dyrektor ZSO wyjaśniła, że rodzice nie zgłaszali potrzeby opieki nad ich dziećmi, w szkole nie ma uczniów, którzy muszą dłużej przebywać w szkole ze względu na czas pracy ich rodziców. Świetlica występowała w organizacji pracy jednostki w czasach, kiedy realizowały w niej naukę klasy I - III szkoły podstawowej.

(dowód: akta kontroli str. 55-59, 271-277)

1.7. Szkolna strategia działań wychowawczych, zapobiegawczych i interwencyjnych wobec dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniem

ZSO nie wywiązał się z obowiązku określonego w § 10 pkt 1-3; 5-8 i 10-13 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 stycznia 2003 r. i nie opracował strategii działań wychowawczych i zapobiegawczych oraz interwencyjnych wobec dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniem.

Dyrektor ZSO wyjaśniła, że „dla ZSO opracowany został materiał: *Procedury postępowania interwencyjnego i zapobiegawczego w myśl którego szkoła stara się realizować zapisy § 10 rozporządzenia MENiS z dnia 31 października 2003 roku (...) Materiał ten, nie ujmuje opisu wszystkich zasad i działań podejmowanych przez szkołę, gdyż zapisy lub odwołania uwzględniane są w innej dokumentacji szkolnej wynikającej np. z realizacji nadzoru pedagogicznego, czy też planów pracy.*

(dowód: akta kontroli str. 89-109, 206-210)

Statut ZSO nie przewidywał opracowania „Strategii działań wychowawczych i zapobiegawczych oraz interwencyjnych wobec dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniem”, o której mowa w § 10 ww. rozporządzenia MENiS. Z dniem 16.11.2010 r. w ZSO wprowadzono „Procedury postępowania interwencyjnego”, w tym zawierające szczegółowy opis zachowania się pracowników i uczniów w sytuacjach różnych zagrożeń. Procedury uwzględniały również zadania osób podejmujących interwencje i sposób współdziałania pracowników ZSO z Policją i służbą zdrowia.

(dowód: akta kontroli str. 89-109)

1.8. Wdrażanie działań profilaktycznych

1.8.1. Działania w zakresie profilaktyki uniwersalnej podejmowane samodzielnie przez ZSO:

- w roku szkolnym 2011/2012:
 - cykl zajęć psychoedukacyjnych dla uczniów z zakresu profilaktyki uzależnień realizowane przez pedagoga i psychologa na lekcjach wychowawczych,
 - prowadzenie gazetki profilaktycznej „Pod paragrafem”,
- w roku 2012/2013;
 - prowadzenie akcji szkolnej „Niepalenie jest modne”,
 - pedagogizacja rodziców w zakresie cyberprzemocy (przekazanie rodzicom na zebraniach materiałów informujących o zagrożeniach ze strony Internetu),

¹² Dz. U. Nr 61, poz. 624 ze zm.

- spotkanie prewencyjne z policjantem,
 - w obu kontrolowanych latach szkolnych:
 - projekt „Szkoła promująca zdrowie”, obejmujący wszystkich uczniów Gimnazjum¹³, koordynowany przez nauczyciela wychowania fizycznego ZSO i realizowany przez cały rok szkolny 2011/2012 i 2012/2013. W realizacji projektu uczestniczyli też pracownicy Stacji Sanitarно-Epidemiologicznej w Chełmie, PCK. Celem projektu było wdrożenie nawyków zdrowego trybu życia, uświadomienie uczniom skutków uzależnień, integracja zespołów klasowych,
 - angażowanie uczniów w zajęcia pozalekcyjne,
 - akcja „Dzień filmu profilaktycznego”,
 - współpraca z rodzicami (e-dziennik, obecność w szkole wszystkich nauczycieli w każdy ostatni czwartek miesiąca do godziny 20-tej),
- Podejmowane przez pedagoga i psychologa szkolnego działania w zakresie profilaktyki uniwersalnej:
- rozmowy i praca indywidualna z uczniami (np. w roku szk. 2011/2012 psycholog przeprowadził 105 rozmów, pedagog 140, w roku 2012/2013 psycholog – 173, a pedagog 113),
 - rozmowy z rodzicami w tym rozmowy protokolowane,
 - integracyjne zajęcia w klasach,
 - psychorozwojowe zajęcia w klasach,
 - pisma do sądu z prośbą o wsparcie działań w stosunku do zdemoralizowanych uczniów, kierowane po wyczerpaniu wszystkich możliwości pomocy ze strony szkoły (12 w roku szk. 2011/2012 i 31 w roku szk. 2012/2013),
 - wspomaganie nauczycieli (szczegółowy opis w punkcie 1.11 niniejszego wystąpienia),
 - organizacja wyjść klasowych i wycieczek.

[\(dowód: akta kontroli str. 22-23, 20-38, 40-54\)](#)

1.8.2. W roku szkolnym 2011/2012 w ZSO zrealizowano następujące programy profilaktyczne dotyczące przeciwdziałania zachowaniom patologicznym z udziałem podmiotów zewnętrznych:

- Program „Wyprawa Szóstki na Archipelag Skarbów”, realizowany w dniach 24.10.2011 r. – 22.12.2011 r. (szczegółowy opis w punkcie 1.8.4),
- projekt „Mediacje rówieśnicze w szkole metodą przeciwdziałania agresji i niedostosowaniu społecznemu młodzieży” (opis w punkcie 1.8.4),
- projekt „Ceramiczna rakietka do przyszłości” - skierowany do wszystkich uczniów Gimnazjum, w szczególności ze specyficznymi problemami edukacyjnymi, realizowany przez cały rok szkolny, finansowany przez Fundację Cemex. Projekt. Umożliwił udział w pozalekcyjnych zajęciach sportowych i plastycznych 66 uczniów,
- projekt profilaktyczny o nazwie „Profilaktyka, a ryzykowne zachowania dzieci i młodzieży” (PAT), którego celem było m.in. zmniejszanie zjawiska uzależnień wśród młodzieży szkolnej poprzez umacnianie postaw asertywnych, promowanie wśród młodzieży mody na życie bez uzależnień. W dniu 21.11.2011 r. w Chełmskim Domu Kultury odbyło się spotkanie instruktażowe nauczycieli i uczniów dotyczące profilaktyki uzależnień wśród młodzieży oraz sposobów komunikowania się nauczycieli z młodzieżą (w formie przedstawień przygotowanych przez uczniów i prezentacji multimedialnej). W dniu

¹³ wg stanu na dzień 02.09.2011 r. liczba uczniów wynosiła 582, a na dzień 02.09.2012 r. – 639

16.02.2012 r. odbyło się spotkanie pracowników pedagogicznych ZSO z sędzią Anną Marią Wesołowską, która wygłosiła wykład na temat zagrożeń nowymi formami przestępstw: cyberprzemocą, sponsoringiem, groomingiem, stalkingiem. W dniu 15.05.2012 r. reżyser Krzysztof Zanussi w ramach Tygodnia Kultury Chrześcijańskiej na spotkaniu z uczniami ZSO wygłosił referat na temat „Roli autorytetów we współczesnym świecie”, w zajęciach wzięli wszyscy uczniowie (582 osoby wg stanu na dzień 02.09.2011 r.),

- projekt profilaktyczny „Używam Tańca”, realizowany we współpracy z Zespołem Wychowania i Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej w Chełmie, w którym uczestniczyło 123 uczniów klas trzecich Gimnazjum.

(dowód: akta kontroli str. 242-245, 312-322)

W roku szkolnym 2012/2013 zrealizowano następujące programy profilaktyczne dotyczące przeciwdziałania zachowaniom ryzykownym z udziałem podmiotów zewnętrznych:

- Program „Wyprawa Szóstki na Archipelag Skarbów”, realizowany w październiku i listopadzie 2012 r. Obejmował uczniów klas drugich gimnazjum, rodziców i nauczycieli. Celem było uświadomienie uczniom skutków uzależnień i radzenia sobie z problemami. W zajęciach warsztatowych udział wzięło 178 uczniów (I część), i 165 uczniów (II część). W zebraniu Rady Pedagogicznej na temat profilaktyki zintegrowanej, które odbyło się 25.10.2012 r. uczestniczyło 41 nauczycieli. W spotkaniu z trenerami uczestniczyło 12 rodziców (pomimo, iż do udziału w spotkaniu zostali zaproszeni poprzez e-dziennik, pisemne zaproszenie przekazane przez uczniów, ogłoszenia zamieszczone na terenie szkoły oraz podczas konsultacji dla rodziców przez wychowawców klas). Zajęcia zostały przeprowadzone przez certyfikowanych trenerów programu „Archipelag Skarbów” z Fundacji Homo Homini im. Karola de Foucauld zatrudnionych w Pracowni Profilaktyki Zintegrowanej. Program posiadał rekomendację PARPA, KBPN, ORE i IPIN,
- projekt edukacyjny „Opowiedz mi swoją historię, a ocalę ją od zapomnienia” skierowany do wszystkich uczniów Gimnazjum, w szczególności będących w trudnej sytuacji rodzinnej. Projekt finansowany przez Fundację Cemex, umożliwił uczniom udział w zajęciach pozaszkolnych w formie kół zainteresowań (fotograficzne, plastyczne, teatralno-filmowe, historyczno-regionalne). Ogółem w zajęciach pozalekcyjnych wzięło udział 101 uczniów,
- projekt polegający na realizacji spektaklu multimedialnego „Żyj poza klatką” był współrealizowany z Fundacją Głos Ewangelii w dniach 20.05–25.05.2013 r. na terenie ZSO. W projekcie uczestniczyło 183 uczniów klas II i 191 uczniów klas III Gimnazjum,
- w dniu 21.06.2013 r. w ramach projektu profilaktycznego PAT w ZSO odbyły się zajęcia integracyjno-adaptacyjne (zawody sportowe) oraz przedstawienia szkolnych zespołów teatralnych. W zajęciach wzięli udział przedstawiciele szkół z terenu miasta Chełm (ok. 360 osób) oraz społeczność ZSO (wszyscy uczniowie - 639 wg stanu na dzień 02.09.2012 r., nauczyciele i rodzice).

(dowód: akta kontroli str. 188-194, 242-245)

1.8.3. Dyrektor ZSO wyjaśniła, że weryfikowała posiadanie uprawnień pedagogicznych przez realizatorów programów profilaktycznych. Wyjaśniła, że weryfikacja zarówno osób, jak i instytucji realizujących szkolenia lub programy

profilaktyczne dokonywana jest w oparciu o posiadane przez nie rekomendacje. Najwyżej oceniane są rekomendacje PARPA i ORE.

(dowód: akta kontroli str. 195-196)

Urząd Miasta Chełm dofinansował następujące przedsięwzięcia dotyczące przeciwdziałania zjawiskom patologii wśród dzieci i młodzieży, realizowane przez ZSO w okresie objętym kontrolą:

- program „Wyprawa Szóstki na Archipelag Skarbów” – realizowany w okresie październik-grudzień 2011 r., dotacja celowa wyniosła 8.540 zł,
- program „Szóstka na Archipelagu Skarbów” – realizowany w okresie październik-listopad 2012 r., dotacja celowa - 5.080 zł,
- projekt „Żyj poza klatką – multimedialny spektakl profilaktyczny” realizowany w dniach 20-25 maja 2013 r., dotacja celowa w wysokości 1.000 zł, -
- projekt „Profilaktyka a Ty” otrzymał w dniu 21.06.2013 r. dotację podmiotową w wysokości 600 zł,
- konferencja o problemach uzależnień od substancji psychoaktywnych realizowana w ramach Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych otrzymała w dniu 12.12.2012 r. dotację w wysokości 400 zł.

Projekt „Ceramiczna rakieta do przyszłości” zrealizowany w roku szk. 2011/12 został sfinansowany przez Fundację „Cemex”, dofinansowanie wyniosło 25.807 zł. Projekt „Opowiedz mi swoją historię, a ocalę ją od zapomnienia” realizowany w roku 2012/2013, również sfinansowała Fundacja „Cemex” w kwocie 24.666 zł.

(dowód: akta kontroli str. 87)

1.8.4. Działania w zakresie profilaktyki uniwersalnej podejmowane samodzielnie przez ZSO oraz programy profilaktyczne realizowane z udziałem podmiotów zewnętrznych wynikały z zapisów SPP.

SPP realizowano w zakresie działań dotyczących:

- profilaktyki uzależnień od środków psychoaktywnych (napoje alkoholowe, narkotyki, dopalacze, tytoń),
- wdrażania nawyków zdrowego trybu życia,
- radzenia sobie z problemami i agresją,
- unikanie niepotrzebnych sporów w szkole.

Przykładem realizacji SPP w zakresie ww. działań, były następujące zadania:

- program „Wyprawa Szóstki na Archipelag Skarbów” - realizowany w dniach 24.10.2011 r. – 22.12.2011 r. na terenie ZSO, obejmował uczniów klas drugich gimnazjum, rodziców i nauczycieli. Celem było uświadomienie uczniom skutków korzystania ze środków psychoaktywnych i radzenia sobie z problemami oraz funkcjonowanie uczniów z rodzin dysfunkcyjnych. W zajęciach warsztatowych w dniu 3 listopada udział wzięło 195 uczniów (tj. 89%), natomiast 4 listopada 178 uczniów (82%). W spotkaniu z trenerami uczestniczyło 15 rodziców. Zajęcia zostały przeprowadzone przez certyfikowanych trenerów programu „Archipelag Skarbów” pod patronatem Fundacji Homo Homini im. Karola de Foucauld - zatrudnionych w Pracowni Profilaktyki Zintegrowanej. Uzupełnieniem działań programu były zajęcia realizowane przez pedagoga i psychologa szkolnego w ramach godzin wychowawczych we wszystkich klasach drugich. Porównanie wyników ankiety przeprowadzanej wśród uczniów przed planowanymi działaniami i po ich przeprowadzeniu wykazało wzrost wiedzy w zakresie skutków uzależnień i radzenia sobie z problemami (uświadomienie konsekwencji zachowań ryzykownych, zwiększenie asertywności, wzbudzenie motywacji do pracy nad własnym rozwojem).

Program oprócz profilaktyki uniwersalnej uwzględniał także problematykę selektywną dotyczącą grupy uczniów z rodzin dysfunkcyjnych (dzieci alkoholików). Szkolenie z tego zakresu odbyło się na zebraniu Rady Pedagogicznej w dniu 21.12.2011 r. (uczestniczyło 52 nauczycieli). Program posiadał certyfikat PARPA, KBPN, ORE i IPIN,

- projekt „Mediacje rówieśnicze w szkole metodą przeciwdziałania agresji i niedostosowaniu społecznemu młodzieży” skierowany do wszystkich klas Gimnazjum, realizowany we współpracy z Sądem Okręgowym w Lublinie, Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną nr 2 w Chełmie i Rodzinnym Ośrodkiem Diagnostyczno-Konsultacyjnym w Chełmie (listopad – grudzień 2011 r.). Łącznie udział w projekcie wzięło 607 uczniów gimnazjum (89%) w tym 42 mediatorów klasowych. Przeprowadzona po zakończeniu projektu ankieta wykazała, że uczestnicy zdobyli wiedzę i doświadczenie na temat mediacji. Zdobyta wiedza może w przyszłości pomóc w rozwiązywaniu niepotrzebnych sporów i konfliktów w szkole. Projekt był rekomendowany przez ORE.

(dowód: akta kontroli str. 73-78, 242-245)

1.8.5. Plan doskonalenia nauczycieli w zakresie profilaktyki został zrealizowany (szczegółowy opis w punkcie 1.3.).

1.8.6. Udział rodziców w działaniach profilaktycznych ZSO zapewniono poprzez:

- corocznie zatwierdzanie przez Radę Rodziców SPP i Programu Wychowawczego,
- zapewnienie udziału rodziców w programach i projektach profilaktycznych (m. in. „Archipelag Skarbów”, „Szkoła promująca zdrowie”),
- obligatoryjne informowanie rodziców w przypadku opuszczenia przez ucznia bez usprawiedliwienia 40 godzin,
- całoroczną współpracę z rodzicami (e-dziennik, obecność w szkole wszystkich nauczycieli w każdy ostatni czwartek miesiąca).

(dowód: akta kontroli str.242-245)

1.9. Wykorzystanie przez ZSO materiałów i propozycji działań profilaktycznych z MEN

1.9.1. ZSO skorzystał z propozycji MEN dotyczącej materiałów zwartych w dokumencie opublikowanym w 2011 r. pod nazwą „Profilaktyka używania nowych narkotyków tzw. dopalaczy przez młodzież. Oferta działań profilaktycznych adresowanych do dyrektorów szkół, kadry pedagogicznej, rodziców, uczniów oraz organów prowadzących”. W okresie objętym kontrolą w ramach SPP zrealizowano zewnętrzne i własne projekty („PAT”, „Żyj poza kłatką”, „Archipelag Skarbów”, „Używaj tańca”,), w których koncentrowano się na niebezpieczeństwie zażywania środków psychoaktywnych, w tym „dopalaczy”. Na wykładach i zajęciach warsztatowych przekazywano uczniom i rodzicom informacje o konsekwencjach zdrowotnych, społecznych i prawnych używania środków psychoaktywnych, a także mechanizmy prowadzące do uzależnień.

(dowód: akta kontroli str. 242-245, 229-232)

1.9.2. W okresie objętym kontrolą pedagog i psycholog szkolny, w odniesieniu do tematyki tzw. „dopalaczy”, dokształcały się samodzielnie z wykorzystaniem profesjonalnych materiałów przygotowanych przez MEN, ORE, Fundację Pedagogium i PARPA. W dniu 21 grudnia 2010 odbyła się szkoleniowa Rada

Pedagogiczna dla nauczycieli prowadzona przez psychologa i pedagoga pn. „Dopalacze i polepszacze nastroju”.

(dowód: akta kontroli str. 229-232)

1.9.3 Rodzice uczniów o problemie „dopalaczy” informowani byli podczas rozmów indywidualnych z nauczycielami. W roku szkolnym 2011/2012 otrzymali ulotkę informacyjną przygotowaną przez Wojewódzką Stację Sanitarno-Epidemiologiczną w Lublinie („Dopalacze – nowe narkotyki nie bądź obojętny”). Do dyspozycji wszystkich nauczycieli i rodziców było czasopismo „Remedium - Profilaktyka problemowa i promocja zdrowia psychicznego”. Dodatkowo uczniowie, rodzice i nauczyciele byli informowani o zagrożeniach środkami psychoaktywnymi, w tym dopalaczami oraz możliwości korzystania z pomocy instytucjonalnej poprzez gazetkę profilaktyczną przy gabinecie pedagoga i psychologa”.

(dowód: akta kontroli str. 229-232, 323-324)

1.10. Szkolne oceny realizowanych programów wychowawczych i profilaktycznych

W SPP przewidziano ewaluację poprzez bieżące monitorowanie oraz samoocenę przeprowadzaną przez osoby odpowiedzialne za poszczególne elementy programu. W trakcie zebrań plenarnych Rady Pedagogicznej, wykorzystując narzędzia służące do wewnątrzszkolnego mierzenia jakości pracy szkoły (m. in. sprawozdania, analizy, obserwacje, badania ankietowe, opinie, wnioski) - osoby odpowiedzialne za realizację SPP (pedagog i psycholog szkolny) składały corocznie na plenarnych zebraniach Rady Pedagogicznej (05.07.2012 r. i 04.07.2013 r.) sprawozdania z realizacji SPP i Programu Wychowawczego. Według zapisów w dokumentacji szkolnej¹⁴ przewidziane działania zostały zrealizowane. I tak:

- uczniowie Gimnazjum wzięli udział w programach i projektach profilaktycznych, zajęciach psychoedukacyjnych z profilaktyki uzależnień zrealizowane w formie warsztatowej z wykorzystaniem filmów edukacyjnych („Wirtualne uzależnienie”, „Tajemnica zaginionej skarbonki”, „Życie pod murem”, „Dzieci z dworca Zoo”, „Dziękuję nie biorę”), zajęciach podejmujących problemy cywilizacyjne (bezpieczeństwa podczas nawiązywania znajomości przez Internet „3 Love”), oraz nieletnich matek „Dziewczyna z przedmieścia”), prowadzone były rozmowy indywidualne z uczniami zagrożonymi uzależnieniem (od papierosów, alkoholu i narkotyków) lub eksperymentującymi ze środkami psychoaktywnymi.

Ponadto udzielano uczniom i rodzicom informacji na temat możliwości szukania pomocy specjalistycznej (ośrodki leczenia uzależnień, grupy wsparcia dla osób współuzależnionych, doświadczających przemocy, z zaburzeniami psychicznymi). Udział uczniów w poszczególnych programach i projektach profilaktycznych opisano w punkcie 1.8., opis pomocy udzielanej uczniom nauczycielom i rodzicom w punkcie 1.11. niniejszego wystąpienia).

(dowód: akta kontroli str. 29-38, 40-50, 233-238, 242-245)

Sprawozdanie z realizacji SPP i Programu Wychowawczego za rok szkolny 2011/2012 zawierało następujące wnioski do dalszej pracy wychowawczej:

- kontynuowanie zajęć na temat cyberprzemocy, uzależnień i eksperymentowania z substancjami psychoaktywnymi (realizacja na godzinach wychowawczych

¹⁴ Sprawozdania z pracy psychologa i pedagoga wraz z analizą sytuacji wychowawczej w latach szkolnych 2011/12 i 2012/13, zapisy w dziennikach lekcyjnych, dziennikach zajęć pedagoga i psychologa szkolnego, karty konsultacji i frekwencji w klasie, protokoły z zebrań Rad Pedagogicznych, sprawozdania z działania Komisji ds. Ewaluacji, sprawozdania z realizacji projektów i programów profilaktycznych i edukacyjnych.

zgodnie z wykazem tematów godzin i scenariuszem przygotowanym przez pedagoga i psychologa),

- integracja zespołów klasowych poprzez organizację wspólnych działań, imprez i wycieczek klasowych (m.in. kontynuowanie tradycji integracji 2 września, wigilii klasowych, Dnia Dziecka itp.),
- uwrażliwianie uczniów na potrzeby innych ludzi, akceptowanie inności, ćwiczenie empatii i wrażliwości poprzez podejmowanie różnorodnych działań prospołecznych (prezentacja dla klas pierwszych organizacji uczniowskich działających w szkole),
- realizowanie zajęć wychowawczych i profilaktycznych dotyczących problemu współżycia seksualnego wśród nastolatków poprzez kontynuowanie programu „Szóstka na Archipelagu Skarbów”.

Wszystkie ww. wnioski zostały zrealizowane. Analiza tematów godzin wychowawczych, zapisów w dziennikach pedagoga i psychologa szkolnego, sprawozdań z działalności organizacji szkolnych wykazała, że:

- na lekcjach wychowawczych kontynuowano zajęcia z problematyki cyberprzemocy, uzależnień i eksperymentowania z substancjami psychoaktywnymi,
- organizowano zajęcia integracyjne zespołów klasowych, jak również całego ZSO poprzez organizację imprez, uroczystości i wycieczek klasowych,
- na początku roku szkolnego 2012/2013 organizacje uczniowskie (Klub Europejski, Szkolne Koło Caritas, Samorząd Uczniowski) działające w ZSO zaprezentowały swoje programy i zachęcały do wzięcia udziału we wspólnych przedsięwzięciach,
- program profilaktyczny „Szóstka na Archipelagu Skarbów” został zrealizowany w październiku i listopadzie 2012 r.

(dowód: akta kontroli str. 29-38, 40-50, 242-245)

1.11. Udzielana pomoc psychologiczno-pedagogiczna uczniom w związku z przejawami zachowań patologicznych

W ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej nauczycielom, rodzicom i uczniom Gimnazjum, psycholog szkolny przeprowadził w roku szkolnym 2011/2012 - 105 rozmów indywidualnych z uczniami, 62 rozmowy z rodzicami, uczestniczył

w 27 zajęciach w klasach o charakterze integracyjnym, 22 zajęciach psychorozwojowych, w tym profilaktycznych i ośmiu dotyczących preorientacji zawodowej. Podjął 81 rozmów wspomagających nauczycieli. Pedagog szkolny przeprowadził 140 rozmów indywidualnych z uczniami, 73 rozmowy z rodzicami, uczestniczył w 13 zajęciach w klasach o charakterze integracyjnym, 18 zajęciach psychorozwojowych, w tym profilaktycznych i 20 dotyczących preorientacji zawodowej. Podjął 75 rozmów wspomagających nauczycieli. Sporządzono 12 pism do Sądu Rejonowego Wydział Rodzinny i Nieletnich (głównie dotyczących absencji uczniów w szkole) i 12 opinii dla rodziców w celu złożenia ich w poradni psychologiczno-pedagogicznej, złożono siedem wizyt w domach uczniów.

W roku szkolnym 2012/2013 psycholog szkolny przeprowadził 173 rozmowy indywidualne z uczniami, 84 rozmowy z rodzicami, uczestniczył w sześciu zajęciach w klasach o charakterze integracyjnym, 29 zajęciach psychorozwojowych, w tym profilaktycznych i dziewięciu dotyczących preorientacji zawodowej. Podjął 85 rozmów wspomagających nauczycieli. Pedagog szkolny przeprowadził 113 rozmów indywidualnych z uczniami, 67 rozmów z rodzicami, uczestniczył w 14 zajęciach w klasach o charakterze integracyjnym, 41 zajęciach

psychorozwojowych, w tym profilaktycznych i ośmiu dotyczących preorientacji zawodowej. Podjął 34 rozmowy wspomagających nauczycieli. Sporządzono 31 pism do Sądu Rejonowego Wydział Rodzinny i Nieletnich (głównie dotyczących absencji uczniów w szkole) i 21 opinii dla rodziców w celu złożenia ich w poradni psychologiczno-pedagogicznej, złożono trzy wizyty w domach uczniów.

(dowód: akta kontroli str. 35, 47)

Pomoc psychologiczno-pedagogiczna w badanym okresie obejmowała uczniów, rodziców i nauczycieli. W roku 2011/2012 nauczyciele zorganizowali zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze z nauczanych przedmiotów dla 584 uczniów, a w następnym dla 638 uczniów. W zajęciach rozwijających uzdolnienia w roku 2011/2012 uczestniczyło 1258 uczniów, a w roku szkolnym 2012/2013 – 1047 uczniów (szczegółowy opis w punkcie 1.6.1.) Psycholog i pedagog w roku 2011/2012 prowadzili zajęcia specjalistyczne korekcyjno-kompensacyjne i socjoterapeutyczne z 55 uczniami i udzielili im 265 porad indywidualnych, a w 2012/13 zajęcia prowadzono z 26 uczniami i udzielono 276 porad. Realizatorzy programu „Archipelag skarbów” przeprowadzili zajęcia psychoedukacyjne przeznaczone dla rodziców. W roku 2011/2012 udział wzięło 15 rodziców, a w 2012/13 – 12 rodziców. Pracownicy poradni psychologiczno-pedagogicznych oraz psycholog i pedagog ZSO przeprowadzili zajęcia związane z wyborem kierunku kształcenia i zawodu z 680 uczniami w roku szkolnym 2011/2012 i 667 uczniami

w roku 2012/2013. W każdy ostatni czwartek miesiąca rodzice mieli możliwość spotkania się z nauczycielami i konsultacji w sprawie swoich dzieci. W roku 2011/2012 nauczyciele odbyli 1700 spotkań, a w roku szkolnym 2012/2013 – 1557 spotkań i konsultacji. Psycholog i pedagog w roku 2011/2012 udzielili nauczycielom 145 porad i konsultacji, w roku 2012/2013 – 119.

(dowód: akta kontroli str. 200-205)

1.12. Wewnętrzny nadzór pedagogiczny w zakresie działań wychowawczych i profilaktycznych realizowanych w szkole

1.12.1. W Szkolnym planie nadzoru pedagogicznego Dyrektora ZSO (przedstawionym na zebraniu Rady Pedagogicznej 15.09.2011 r.) uwzględniono m.in.:

- szkolenia nauczycieli z zakresu sposobów komunikowania się w celu wspierania ucznia w sytuacjach trudnych wychowawczo takich jak mediacje, stres i uzależnienia,
- prowadzenie systemu nagradzania w odniesieniu do frekwencji uczniów - kontynuacja konkursu Samorządu Uczniowskiego „Frekwencja”,
- prowadzenie stałej systematycznej współpracy z rodzicami i opiekunami - „czwartki konsultacyjne”.

Sprawozdanie za rok 2011/2012 z nadzoru pedagogicznego Dyrektora ZSO zawierało następujące zapisy dotyczące działań profilaktycznych:

- realizacja szkoleniowych zebrań Rad Pedagogicznych w zakresie zapobiegania zachowaniom problemowym oraz promocji zdrowia młodzieży poprzez program profilaktyki zintegrowanej „Archipelag Skarbów”,
- prowadzenie przez Samorząd Uczniowski konkursu „Frekwencja”,

- zrealizowanie specjalistycznego szkolenia dotyczące projektu „Mediacje rówieśnicze w szkole metodą przeciwdziałania agresji i niedostosowaniu społecznemu młodzieży” pod patronatem Ministerstwa Edukacji Narodowej, Ministerstwa Sprawiedliwości i Rzecznika Praw Dziecka, prowadzonego przez sędzię Annę Marię Wesołowską z zakresu mediacji młodzieży i sprawiedliwości naprawczej,
- rozszerzenie oferty szkoły dotyczącej kontaktów z rodzicami poprzez e-dziennik, prowadzenie stałej systematycznej współpracy z rodzicami i opiekunami - „czwartki konsultacyjne”, współpraca z Radą Rodziców (wspólne planowanie i organizacja wycieczek, imprez i uroczystości szkolnych, doposażenie szkoły w telewizor, meble, nagrody konkursowe, książki do biblioteki),
- wspomaganie procesu wychowawczego poprzez realizację zajęć sportowych i plastycznych dla klas I-III w ramach projektu „Ceramiczna rakietka do przyszłości” Fundacji „Cemex”,
- współpraca z Caritas Lublin i Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Chełmie (ufundowanie obiadów i stypendiów szkolnych), Zespołem Wychowania i Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej Nr 2 w Chełmie (realizacja projektu profilaktyki uzależnień „Używaj tańca”).

W Szkolnym planie nadzoru pedagogicznego (przedstawionym na zebraniu Rady Pedagogicznej 13.09.2012 r.) uwzględniono m.in.: spójność tematyki godzin wychowawczych z SPP i Programem Wychowawczym.

Sprawozdanie za rok 2012/2013 z nadzoru pedagogicznego Dyrektora ZSO zawierało następujące zapisy dotyczące działań profilaktycznych:

- przeprowadzenie szkoleniowych zebrań Rady Pedagogicznej w zakresie zapobiegania zachowaniom problemowym oraz promocji zdrowia młodzieży poprzez program profilaktyki zintegrowanej „Archipelag Skarbów (25.10.2012 r.),
- szkolenie w związku z projektem „Mediacje rówieśnicze” oraz na temat rozwiązywania konfliktów nauczyciel - rodzic – uczeń przeprowadzone przez Ośrodek Doskonalenia „Pasja” (02.02.2013 r.),
- doskonalenie obsługi e-dziennika, który daje dodatkowe możliwości współpracy z rodzicami (kontrola przez rodziców ocen i obecności na lekcjach dzieci).

(dowód: akta kontroli str. 111-148)

1.12.2. W latach szkolnych 2011/2012; 2012/2013 Kurator Oświaty nie przeprowadzał w Gimnazjum tzw. ewaluacji zewnętrznej (całościowej, problemowej).

(dowód: akta kontroli str. 110)

1.12.3. W roku szkolnym 2011/2012 w ramach ewaluacji wewnętrznej przeprowadzono badania ankietowe skierowane do nauczycieli, uczniów i rodziców. Ankiety dotyczyły m.in. skuteczności różnych metod pracy z uczniem mającym trudności dydaktyczne, form pomocy pozaszkolnej, z której korzysta uczeń, stopnia wykorzystania opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej. Zebrane informacje zostały wykorzystane na szkoleniowych zebraniach Rady Pedagogicznej. Do Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej Nr 2 w Chełmie skierowano wniosek o uszczegóławianie zaleceń dotyczących uczniów mających trudności (dysleksja, dysgrafia, dysortografia, dyskalkulia). W roku szkolnym 2012/2013 w przeprowadzonych ankietach skierowanych do rodziców zapytano m. in. o ich opinię dotyczącą: poczucia bezpieczeństwa dzieci w szkole, spotkania się dzieci z agresją fizyczną i psychiczną, możliwości pomocy ze strony nauczycieli. Zebrane informacje omówione zostały na zebraniu Rady Pedagogicznej w dniu 04.07.2013 r.

Wyniki ewaluacji potwierdziły skuteczność podejmowanych przez ZSO decyzji i zostały wykorzystane m.in. do pracy z uczniami o specyficznych potrzebach edukacyjnych (zajęcia dodatkowe, koła zainteresowań), kontynuacji korzystania z e-dziennika jako formy kontaktu wygodnej dla rodziców, kontynuacja zajęć dla klas III dotyczących skutecznego uczenia się oraz radzenia sobie ze stresem.

(dowód: akta kontroli str. 242-245, 271-277)

1.13. Realizacja zadań w zakresie kontroli spełniania obowiązku szkolnego

1.13.1. ZSO prawidłowo prowadził „Ewidencję dzieci i młodzieży” podlegających obowiązkowi szkolnemu, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 19 lutego 2002 r. w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji¹⁵.

(dowód: akta kontroli str. 251-252)

1.13.2. Prezydent Miasta Chełm nie informował ZSO o aktualnym stanie i zmianach w ewidencji dzieci i młodzieży w wieku 13-18 lat. Obowiązek taki wynikał z art. 19 ust. 2 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty. Dyrektor ZSO w wyjaśnieniu potwierdziła, że nie posiada dokumentacji z Urzędu Miasta Chełm informującej szkołę o stanie i zmianach w ewidencji dzieci i młodzieży. Informacje powyższe szkoła przekazuje każdego roku do w/w urzędu.

Prezydent Miasta Chełm wyjaśniła, że dyrektorzy szkół otrzymują aktualne dane o stanie i zmianach w ewidencji dzieci i młodzieży w wieku 3-18 lat prowadzonej przez Biuro Ewidencji Ludności Urzędu Miasta Chełm, po złożeniu stosownego wniosku.

(dowód: akta kontroli str. 239-241, 279-280)

1.13.3. Dyrektor ZSO, pomimo przypadków niespełnienia obowiązku szkolnego przez uczniów Gimnazjum, w okresie objętym kontrolą, nie wszczyniała procedury egzekucji administracyjnej przewidzianej w art. 20 ust. 1 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, który stanowi, że niespełnianie obowiązku szkolnego podlega egzekucji w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji. Według art. 20 ust. 2 pkt 1 wymienionej ustawy o systemie oświaty, przez niespełnienie obowiązku szkolnego w gimnazjum należy rozumieć nieusprawiedliwioną nieobecność 50% dni w okresie jednego miesiąca.

(dowód: akta kontroli str. 242-245)

Dyrektor ZSO wyjaśniła, że nie informowała Prezydenta Miasta Chełm o przypadkach nierealizowania obowiązku szkolnego. W roku szkolnym 2011/2012 były trzy przypadki nierealizowania przez uczniów gimnazjum obowiązku szkolnego (50% dni w okresie jednego miesiąca), a w roku szkolnym 2012/2013 odnotowano sześć przypadków braku realizacji obowiązku szkolnego. Egzekucja administracyjna nie była wszczynana, ponieważ jest ona mniej skuteczna niż wystąpienie z wnioskiem o interwencję do Sądu Rejonowego Wydział Rodzinny i Nieletnich w Chełmie (po wyczerpaniu wszystkich możliwości tj.: rozmów z uczniami, rozmów z rodzicami, wizyt domowych).

(dowód: akta kontroli str. 239-241, 278)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

¹⁵ Dz. U. Nr 23 poz. 225 ze zm.

- nieopracowanie „Strategii działań wychowawczych i zapobiegawczych oraz interwencyjnych wobec dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniem”, wymaganej przepisami § 10 pkt 1-3; 5-8 i 10-13 rozporządzenia MENiS w sprawie szczegółowych form działalności wychowawczej i zapobiegawczej wśród dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniem,
- niewszczywanie egzekucji administracyjnej przewidzianej w art. 20 ust. 1 ustawy o systemie oświaty w przypadkach niespełniania obowiązku szkolnego przez uczniów Gimnazjum.

Uwagi NIK odnoszą się do braku wskaźników umożliwiających ocenę stopnia realizacji celów w Szkolnym Programie Profilaktycznym.

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie mimo stwierdzonych nieprawidłowości działalność w badanym obszarze.

2. ZSO nie był dotychczas kontrolowany przez NIK w temacie „Przeciwdziałanie zjawiskom patologii wśród dzieci i młodzieży szkolnej”.

(dowód: akta kontroli str. 186-187)

IV. Uwagi i wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹⁶, wnosi o:

1. Wprowadzenie do Szkolnego Programu Profilaktycznego wskaźników, które pozwolą na dokonanie oceny jego skuteczności.
2. Przestrzeganie procedur określonych w art. 20 ust. 1 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, w przypadku niespełniania obowiązku szkolnego przez uczniów.
3. Opracowanie dokumentu pn. „Strategia działań wychowawczych i zapobiegawczych oraz interwencyjnych wobec dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniem” zawierającego wszystkie elementy wymagane przepisami § 10 rozporządzenia MENiS w sprawie szczegółowych form działalności wychowawczej i zapobiegawczej wśród dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniem.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

¹⁶ Dz. U. z 2012 r., poz.82 ze zm.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Lublinie.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 14 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Lublin, dnia 03 grudnia 2013 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Lublinie

Dyrektor

Kontroler
Dariusz Barej
specjalista kontroli państwowej

.....
podpis

.....
podpis